

Limasarvik pole ei seen, loom ega taim

Tekst: Erast Parmasto
Foto: Vello Liiv

Juunist hilissügise külmadeni võib tublisti kõdunenud okas- ja lehtpuupuidul, ka lehevarel, näha väga ilusat olendit. Pea murulaadselt asetunud või 2–3-millimeetrise läbimõõduga tähekesi moodustavad millimeetripaari kõrgused pulgakased on klaasjalt valged ning peaaegu sültjad. Esimest korda neid olendeid herbariumi jaoks kogudes tabas mind ebameeldiv üllatus. Panin nad koos alusega, kõduneva puidu tükikesega, aknalauale kuivama; poole päeva pärast vaatama minnes oli minu seeneks peetud olevus kadunud. Ära läinud? Haihtunud?

Õnneks ei saa seda liiki meil ühegi teise elusolendiga segi ajada. Paljudes seeneraamatutes trükitud piltide järgi saab hõlpsalt kindlaks teha: tegemist on ühe protistiga, limakute ehk limaseente hulka kuuluva *Ceratiomyxa fruticulosa*'ga. Kuigi seen on kogu maailmas, eriti aga põhjapoolkera parasvöötmes, päris tavaline, pole tal enamikus keeltes oma nime. Inglise keeles hüütakse teda *Coral slime*, s.t koralllimakuks. Eoslate kuju järgi oleks ehk sobivam limasarvik.

Protistid, nende seas ka limakud, harunesid elu evolutsioonipuu omaette oksaks kaugelt üle miljoni aasta tagasi – siis, kui polnud veel taimi, seeni ega loomi. Limakutel pole rakukesta, seda asendab pea kõigil liikidel eoslat ja eosleid kattev tihenend plasma – periid. Üheks erandiks on limasarvik, kellel periid puudub; seetõttu langevadki eoslad õhu käes kuivades kokku ja näivad

Ei seen, ei loom, ei taim. Ilmselt on Eestiski üsna laialt levinud limasarviku põhitoiduks bakterid.

hoopis ära kaduvat. Sama juhtub, kui juuresoleval fotol näha olevat olendit sõrmega katsuda: ilusast eoslate kogumikust jääb järele vaid märg laik.

Käesoleval aastal uurisid Jim Clark jt limasarviku elukäiku, mis oli limakutele tüüpiline. Sajandikmillimeetrise läbimõõduga eos õnnestus laboris agar-söötmel kasvama panna, kui söötmele lisati kaerahelbeid ja limaku looduslikust kasvukohast saadud baktereid. Ilmselt on viimased limasarviku põhitoid. Eosest arenes amööb, nende liitumisel moodustus plasmoodium (ebamäärase kujuga plasmatomp) ning viimasel tekkisid kolme-nelja nädala pärast eoslad. Mingit sugulist protsessi sellele ei eel-

nenud – limasarvikul ilmselt sugupooli polegi. Nagu juba ammu teati, tekivad tal eosled mitte eosla sees (nagu teistel limakutel), vaid eosla pinnal. Kogu pind on kaetud imepeente plasmaniidikeste otsas valmivate kerajate eostega.

Eestist leidis limasarvikut esimesena H. A. Dietrich, ja kirjeldas seda juba 1856. aastal. Hiljem on teda teaduskirjanduses vaid paar korda mainitud, limakud on meil üks teadlaste poolt unarusse jäetud rühm.

Tegelikult võib teda niiske ilmaga ja niisketes kasvukohtades üsna sageli leida – kui vaid osatakse märgata.

lo